

İklim Aciliyeti İçinde Sanatta Kompost: SAHA Studio

İklim krizi ve küresel ısınmanın insanlığın müşterek sorunu olduğunu belirten SAHA Derneği Direktörü ve Küratör Çelenk Bafra, “Tabiidir ki içinde bulunduğumuz aciliyet sanatçıların da gündeminde... Sanat kurumlarının da öncelik vermesiyle sanat giderek bu konulara daha fazla odaklanıyor. Ekolojik krizde biraz tıkanmışlık içindeyiz. Toplumca yer yer kötümserlik, yer yer yılgınlık yaşıyoruz. Taze bakış açılarına, farklı dillere ve yöntemlere ihtiyacımız var” diyor.

YAZI: Elif YAŞAR ÖZYÜREK

SAHA'nın genel perspektifini ve 17. İstanbul Bienali'nin hem katılımcısı hem de bir mekanı olarak SAHA Studio'nun Bienal özelindeki çalışmalarını öğrenebilir miyiz?

Çağdaş sanatı destekleme girişimi SAHA, bir dernek olarak 2011 yılından bu yana faaliyetini sürdürüyor. Türkiye'den sanatçıları, görsel sanatlar alanında çalışan küratörleri ve yazarları küresel diyalogun içine sokmayı; gelişim alanlarını, öğrenme imkanlarını, eser ya da kitap üretim olanaklarını artırmayı amaçlıyoruz. Yurt dışındaki kâr amacı gütmeyen, müze, bienal, sanat enstitüsü gibi kurumlar Türkiye'den bir sanatçı, küratör ya da yazarla yeni bir proje üretmek

amacıyla çalışmayı istediğinde destek için bize başvurabiliyor. Özellikle sanatçıların yeni yapıtlar ortaya koymaları ya da sanatçı kitapları konusunda uluslararası kurumlara fonla destek sağlıyoruz. İkinci bir aşama olarak ise yalnızca eser ya da kitap üretim yönüyle değil, bilgi ve bağlantı üretiminin de çok değerli olduğuna inandığımız için yurt dışındaki misafirlik programlarına, yani rezidans programlarına Türkiye’den sanatçıların, küratörlerin düzenli olarak katılımlarını gerçekleştiriyoruz.

Bunun bir yansıması olarak Türkiye’de 2019 yılı itibarıyla kendi misafirlik ve stüdyo programımızı hayata geçirdik. SAHA Studio; aynı zamanda/bir arada davet ettiği, Türkiye’nin farklı yerlerinden olmasının yanı sıra yurt dışında yaşayan sanatçılara ortak çalışma mekanı/stüdyo sağlıyor.

Onların yeni bir araştırma yapmaları ya da eser üretmeleri için bütçenin yanı sıra çalışabilecekleri bir ekip de temin ediyor. En az altı aylık periyotlar süresince sanatçıları kamu programları ve öğrenme programlarıyla desteklemeye çalışan bir projeden söz ediyoruz. Bu şekilde bir odağı olduğu için SAHA, Bienal küratörleri tarafından yaklaşık bir buçuk-iki yıl önce İstanbul Bienali’ne davet edildi. Akabinde pandemi nedeniyle Bienal bir yıl ertelendi. İstanbul Bienali’nin üç uluslararası küratörüyle birlikte pandemi döneminde çevrimiçi toplantılarla diyalog halindeydik. İstanbul Bienali’nin Türkiye’den iki katılımcısını SAHA Studio’ya çalışmak üzere davet ettik. Ahmet Ögüt ve Silent University; yeni, katılımcı, çok ortağı olan bir program ve proje. Ve Atıf Akın. Her ikisi de Türkiye kökenli sanatçılar, uzun yıllardır yurt dışında yaşıyorlar. Bu vesileyle İstanbul’a ve İstanbul Bienali’ne davet edilmişken İstanbul’da çalışacakları, diğer sanatçılarla yeniden bağlantıya geçecekleri, İstanbul sanat ortamını tekrar tanımalarına aracılık edecek SAHA Studio’yu bir mekan olarak kullandılar.

Yanı sıra birkaç yıldır ortaklık yaptığımız, bir parçası olduğumuz Dünya Hava Durumu Ağı (World Weather Network) içinde ekoloji, küresel ısınma, iklim değişikliği odaklı çalışan üç sanatçıyı davet ettik. Böylelikle iki grup sanatçı, SAHA Studiobünyesinde bir araya gelerek İstanbul Bienali izleyicilerini ağırlamaya başladı. SAHA Studio, yalnızca çarşamba ve cumartesi olmak üzere iki gün boyunca açık. Diğer günler ise sanatçılar SAHA Studio’yu ofis ve atölye olarak kullanıyorlar; ofis arkadaşlarımızla birlikte SAHA Studio’yu paylaşıyorlar. Tıpkı İstanbul Bienali’nin kavramsal çerçevesinde olduğu gibi kompost fikri burada da değer buluyor. Sanatçılar İstanbul Bienali’nin açılış tarihinden çok önce, Haziran ayında çalışmalarına başladılar. Bienal 20 Kasım’da kapanacak olsa da sanatçılar Bienal’den sonra, en az yıl sonuna dek burada çalışma imkanı bulabilecekler.

Dünyanın dört bir yanındaki sanatçılar ve yazarlar tarafından iklim krizine karşı yönetilen Dünya Hava Durumu Ağı ve işbirliğinin Türkiye tarafı hakkında neler söylemeyi istersiniz?

Dünya Hava Durumu Ağı, Türkiye dahil olmak üzere 28 farklı sembolik hava durumu istasyonunu barındıran, yazarları ve görsel sanatçıları bir araya getiren bir program. Biz de bu bağlamda metaforik hava durumu istasyonumuzu Galata Kulesi olarak konumlandırdık. Galata Kulesi, İstanbul’un alametifarikası; İstanbul’u temsil edecek sembolik-ikonik tarihi bir yapı. Üstelik yıllarca hava durumunu öğrenmek, yangınlara karşı önlem almak için bir gözlem kulesi olarak kullanılmış. Öte yandan Galata Kulesi, SAHA’nın bundan 11 yıl önce kurulduğu ve hâlâ anamekan/merkez olarak kullandığı Galata ofisinin de tam karşısında yer alıyor. Ben ve ekip

arkadaşlarım, dünyanın dört bir tarafından gelen sanatçılarla Galata Kulesi'ne bakarak ve önünden geçerek çalışıyoruz. SAHA'nın kendi pratiği içinde de kulenin ayrı bir yeri var, diyebilirim. SAHA'nın her zamanki yaklaşımına uygun olarak tüm içeriği ve programı bizzat yürütüp yönetmektense alanda çalışan başka oluşumlara, özellikle de kâr amacı gütmeyen ve bağımsız sanat inisiyatiflerine alan açmayı istedik. Bu yüzden de m-est.org adlı

Merve Ünsal ve Özge Ersoy'un kurdukları ve bizim de yine SAHA bünyesinde Türkiye'deki bağımsız sanat inisiyatiflerini desteklemek için kurduğumuz fonla da desteklemekte olduğumuz sanatçı merkezli bir yazı platformunu davet ettik. Merve Ünsal ve Özge Ersoy'la birlikte SAHA Studio'da çalışacak üç sanatçı. Onlar SAHA yazı dizisini tamamen ekoloji ve hava durumu odaklı yürütüyorlar. İki ayda bir, Türkçe-İngilizce olarak Türkiye'den bir sanatçının metin temelli, iklim krizine cevap niteliğinde İstanbul'dan sanki hava durumu ya da hava tahmini yapıyormuşçasına görsellerle birlikte desteklediği yeni bir iş ortaya çıkıyor.

Bu Dünya Hava Durumu Ağı'nın bütün ortaklarıyla da paylaşıyor, web sitesinden de İngilizce olarak yayımlanıyor. Bizim sitemizde ve m-est.org'un kendi platformlarında da hem Türkçe hem İngilizce okumak mümkün. Şimdiye dek Yasemin Nur ve Merve Ünsal adlı sanatçılar tarafından iki yazı yayımladık. Devamı gelecek çünkü Dünya Hava Durumu Ağı'nın programı, en az 21 Haziran 2023'e kadar devam etmesini öngördüğümüz bir yıllık bir program.

Sanatçıların iklim krizini ortak konu edinerek kolektif üretimlerini nasıl değerlendiriyorsunuz? İklimi ve çevreyi odağına alan bir sanat üretiminin toplumdaki etkisi neler oluyor?

İklim krizi ve küresel ısınma müşterek sorunumuz. Dünya Hava Durumu Ağı'nın 27 ortağıyla -ki Yeni Zelanda'dan Bangladeş'e, Londra gibi büyük bir metropolden Mezopotamya'daki bataklık bölgelerdeki kırsal yerlere kadar çok farklı coğrafyalardan, çok farklı ölçekte ve konumdaki ortağımız ve onların çalıştıkları sanatçılar, topluluklar ve bilim insanlarından söz ediyorum. Hepimiz aynı şekilde tepki vermesek de, aynı şekilde çözmeye çalışsak da bu müşterek sorunu birlikte yaşıyoruz. Tabiidir ki içinde bulunduğumuz aciliyet sanatçıların da gündeminde... Ve sanat kurumlarının da öncelik vermesiyle sanat giderek bu konulara daha fazla odaklanıyor. Ortaya çıkacak sonuçlar toplumu kısa vadede dönüştürür mü, bilmiyorum.

Belki politika yapıcılar, karar vericiler kadar, bir iklim anlaşması ya da Birleşmiş Milletler bünyesindeki İklim Zirvesi kadar somut ve kısa vadede geri dönüşleri, çözümleri, sonuçları ortaya çıkmayabilir. Bizim umduğumuz ve benim de inandığım şey sanatçılar, özellikle de farklı alanlardan insanlarla görüş alışverişinde bulunurlarsa ve işbirliği yaparlarsa yeni bir bakış açısı, alternatif sorular ya da çözüm önerileri getirip mevcut bakış açımızı alaşağı edebilirler, dönüştürebilirler ya da yeni perspektifler katabilirler. Buna çok ihtiyacımız var çünkü ekolojik krizde biraz tıkanmışlık içindeyiz. Toplumca yer yer kötümserlik, yer yer yılgınlık yaşıyoruz. Taze bakış açılarına, farklı dillere ve yöntemlere ihtiyacımız var. Bu açıdan sanatın, hem bilim insanlarına hem de toplumun kendine yeni perspektifler sunabileceğine inanıyoruz.